

**BANK SEKTORINI RAQAMLASHTIRISH: YANGI MUAMMOLAR VA
ISTIQBOLLAR**

**ЦИФРОВИЗАЦИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА: НОВЫЕ ВЫЗОВЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ**

**DIGITALIZATION OF THE BANKING SECTOR: NEW
CHALLENGES AND PROSPECTS**

Zuhurov Kamoljon Zuhur o'g'li

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi doktoranti

+998(91)954-54-06

No'monova Hilola Muftillo qizi

Toshkent Moliya Instituti talabasi

Аннотация Raqamli iqtisodiyotni rivojlanishi hamda dunyo bo'yicha raqamli platformalarning yangi turlarini joriy etilishi mamlakatlar iqtisodiyot, siyosat, boshqaruv hamda bank tizimini qaytadan isloh qilishni talab qilmoqda. Bugungi kunda moliyaviy texnologiyalarning yangi turlari amaliyotga joriy qilinishi shu sohada izlanishlar, ilmiy tadqiqot ishlarini sonini oshishiga hamda Banklar ushbu ishlanmalar uchun ko'proq moliyaviy mablag' ajratishlariga turtki bo'ldi

Abstract The development of the digital economy and the introduction of new types of digital platforms around the world require the reform of the economy, politics, management and banking system of countries. Today, the implementation of new types of financial technologies has prompted an increase in the number of researches and scientific research in this field, and banks have allocated more financial funds for these developments.

Аннотация Развитие цифровой экономики и внедрение новых типов цифровых платформ во всем мире требуют реформирования экономики, политики, управления и банковской системы стран. Сегодня внедрение новых видов финансовых технологий повлекло за собой увеличение количества исследований и научных разработок в этой области, а банки выделили больше финансовых средств на эти разработки.

Kalit so'zlar: raqamli bank, internet banking, raqamli iqtisodiyot, kredit tashkilotlari, innovatsiyalar, moliyaviy texnologiyalar, an'anaviy bank institutlari, raqobatchi banklar.

Ключевые слова: цифровой банкинг, интернет-банкинг, цифровая экономика, кредитные организации, инновации, финансовые технологии, традиционные банковские институты, конкурентоспособные банки.

Keywords: digital banking, internet banking, digital economy, credit organizations, innovations, financial technologies, traditional banking institutions, competitive banks.

Kirish To'liq miqyosli raqamli transformatsiyani tugatgandan so'ng, bank o'z mijoziga turli xil xizmatlarni taqdim eta oladi, variantlar va imkoniyatlarni tanlashda yanada rivojlangan bank tizimiga ega bo'la oladi. Shuningdek, bank tashqi ta'sirlardan mustaqil ravishda o'zining moliyaviy ekotizimini yaratish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shunga o'xshash ekotizimlar Rossiyaning eng yirik banklarida allaqachon yaratilmoqda. Bu ularga raqobatbardosh imkoniyatlar va moliyaviy xizmatlarni kengaytirish imkoniyatini beradi. Biznesga bunday yondashuv katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi, aynan shu omil kichikroq bank tashkilotlarining mavjudligini imkonsiz qiladi. Bank mijoz ham keng imkoniyatlarga ega. Mijoz xizmatni mustaqil ravishda sozlash, barcha keraksiz komponentlarni olib tashlash va keraklilarini qo'shish orqali olishi mumkin. Bu keraksiz xizmatlarni yuklash omilini butunlay yo'q qiladi. O'z ma'lumotlarini raqamlashtirish uchun cheklangan moliyaviy investitsiyalar keng xizmat ko'rsatish imkoniyatlariga ega umummilliy platformani yaratishga imkon beradi.

Bank sektorini raqamlashtirish asrning tabiiy jarayonidir yuqori texnologiyalarni keng joriy etish va internetni qo'llab-quvvatlash va yangi turdagi raqamli xizmatlarni joriy etish muhim masala bo'lib bormoqda. Bank sektori o'z xizmatlarini ko'rsatishda ham, mijozlar bazasini kengaytirish va barcha banklar va ularning hamkorlarini yagona moliya tizimiga birlashtirishda ham tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Mamlakatimiz bank sektori pandemiya va umumiy o'zini-o'zi izolyatsiya qilish ta'siri ostida raqamli bank xizmatlarini taklif qiluvchi eng muvaffaqiyatli mamlakatlar qatoriga kirib borishda davom etmoqda. Kritik vaziyat bank sektoriga IT-texnologiyalarni joriy etish uchun turtki bo'ldi. Siyosatlari mijoz bilan jismoniy aloqani nolga tushirishga qaratilgan bank tashkilotlari soni ortib bormoqda. Masofaviy xizmatni joriy etish tufayli bu yondashuv haqiqatga aylandi ammo raqamlashtirish nafaqat bank tizimini o'zgartiradi Internet orqali mobil aloqa xizmatlarini ko'rsatishdan. Bank tizimini raqamlashtirish, shuningdek, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, sun'iy intellektdan foydalangan holda tahlil qilish, robotlashtirish, chat botlarini o'qitish va ishlatish, registrlarni yuqori texnologiyali tarqatish, Internetda narsalarni tanib olish, shuningdek virtual va kengaytirilgan haqiqat. Bu texnologiyalarning barchasi banklar tomonidan hamkorlar tomonidan taklif etilayotgan mahsulotlar va loyihalar haqida to'liq va batafsil ma'lumot berish uchun foydalaniladi. Banklarning xizmatlarni raqamlashtirish yo'lida rivojlanishi bu boradagi raqobatni kuchaytirdi. Banklar bu xizmatlarni ekotizimga aylantirib, sheriklik xizmatlari orqali jismoniy shaxslarga xizmat ko'rsatishni boshladilar. Ekotizim - ro'yxatdan o'tgan bank mijoz funksional imkoniyatlarga to'liq kirish huquqiga ega bo'lgan tizim nafaqat bankning o'zi, balki uning hamkorlarining funksional takliflariga ham. Shu bilan birga, ekotizim doirasidagi xizmatlardan foydalanganda mijoz turli imtiyozlar, bonuslar va chegirmalarni oladi. Ekotizim shaxsiy

ma'lumotlardan foydalangan holda bitta foydalanuvchi identifikatsiyasi yordamida katta hajmdagi ma'lumotlarni keng miqyosda uzatish imkonini beradi. Har xil turdagi xizmatlarning o'zaro ta'siri uchun yagona axborot maydoni. Bunday ekotizimlardan biri davlat xizmatlari portali. Internet makonidagi eng muhim boylik ma'lumotlardir. Raqamlashtirish jarayonidan o'tayotgan barcha banklar ma'lumotlarining xavfsizligini ta'minlash uchun Moliya sohasidagi kompyuter tahdidlarini tahlil qilish, o'zaro ta'sir qilish va javob berish markazini yaratish va bu markaz ushbu tahdidlarga javob berishi kerak.

Raqamli iqtisodiyotda an'anaviy biznes modellari o'zgartirilmoqda va biznesni tashkil etishda ekotizim yondashuvi faol joriy etilmoqda, bu bank sektoriga ham ta'sir ko'rsatdi. Bu jarayon nafaqat tashkilotning ichki biznes jarayonlarining rivojlanishi, balki tashqi muhitdagi o'zgarishlar, birinchi navbatda, zamonaviy jamiyat ehtiyojlari bilan ham belgilanadi. Hozirgi vaqtda Z avlod vakillari moliyaviy muhitda eng faol bo'lib bormoqda. Zamonaviy avlod raqamli texnologiyalarga ishonadi va doimiy ravishda foydalanadi, shuning uchun tijorat banklari raqobatbardoshlikning yangi darajasiga chiqishga majbur bo'lib, bu nafaqat moliyaviy bilan raqobatlashishga imkon beradi. tashkilotlar, balki texnologiya kompaniyalari bilan ham. Hozirgi bosqichda bank xizmatlarini IT tizimlaridan tashqarida tasavvur qilish qiyin, bu tushunchalar ajralmas holga keldi. Endi kredit olish uchun bir necha kun kerak bo'lganini eslash g'alati tuyuladi.

Hozirda istalgan kishi bir necha marta bosish orqali bank ilovasida kartaga buyurtma berishi va uni ertasi kuni o'z uyiga yetkazishi mumkin. Zamonaviy bank ishi smartfonga mos keladi va shaxsiy hisobingizda siz nafaqat bilib olishingiz mumkin balki omonat ochish, shuningdek, oziq-ovqat sotib olish, kreditga murojaat qilish, hisob-kitoblarni to'lash yoki shifokor bilan uchrashuvga yozilishlar hammasi yagona platformaga mislashib bormoqda.

Bank xizmatlari sohasiga IT-texnologiyalarning joriy etilishi boshidan to hozirgi kungacha qulay va oddiy moliyaviy operatsiyalar g'oyasini butunlay o'zgartirdi. Bu, shubhasiz, qulaydir nafaqat oddiy mijoz darajasida iqtisodiyotga, balki makroiqtisodiy jarayonlarni qayta qurishga ham ta'sir ko'rsatdi. Bank faoliyatining asosiy yo'nalishlarini kompyuterlashtirish nafaqat bank xodimlarining unchalik qiyin bo'lgan mehnatini osonlashtiribgina qolmay, balki turli bank operatsiyalarini amalga oshirish jarayonini tezlashtirishi va pul mablag'lari aylanmasi va tranzaksiyalarning ko'payishiga yordam berdi. Ammo inson mehnatining doimiy ravishda mashina mehnati bilan almashtirilishi bilan, insoniyat avtomatlashtirish murakkab vaziyatlarni hal qilishda "davolovchi vosita" emasligini bilishni to'xtatadi. Texnologiyalar faqat ishni osonlashtirishga yordam beradi, lekin uni to'liq almashtira olmaydi. Qaror inson tomonidan qabul qilinadi va uning atrofidagi narsa faqat vazifani amalga oshirishda unga hamroh bo'lishi mumkin.

Mamlakatimizda raqamli transformatsiyaning boshlanishi iqtisodiyotning markaziy tarkibiy qismi – bank sektorida ro‘y berdi. Buning sababi, birinchi navbatda, bank tizimi tashqi omillarga eng sezgir va moslashuvchi tizim bo‘lib, bu sohadagi mavjud innovatsion tajribani tahlil qilish orqali bank xizmatlarini ko‘rsatish jarayonini takomillashtirish, ishlab chiqish va joriy etish imkonini beradi. tubdan yangi raqamli mahsulotlar. Bank faoliyatini raqamlashtirish muhim ahamiyat kasb etdi. Zamonaviy iqtisodiyotning rivojlanishidagi qadam Kredit tashkilotlari o‘z faoliyatiga raqamli texnologiyalarni joriy etib, ularga yanada muvaffaqiyatli va raqobatbardosh bo‘lish imkonini bermoqda. Bank sohasida raqamli transformatsiya davrida iqtisodiy va axborot xavfsizligini ta‘minlash asosiy vazifa bo‘lishi kerak, chunki turli elektron platformalar kiberhujumlar vositasiga aylanadi. Bank faoliyatining samaradorligi va raqobatbardoshligi ushbu jarayonlarga va ularning mijozlari tomonidan raqamli kanallar va yangi xizmatlar orqali sifatli xizmatlar ko‘rsatishiga bog‘liq.

Bank sektorini raqamlashtirish xatarlarini minimallashtirish va ijobiy natijaga erishish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish, mahsulot va xizmatlarni takomillashtirish tezligini bosqichma-bosqich oshirish, turdosh tarmoqlarni o‘zlashtirish, shu bilan birga ma‘lumotlar xavfsizligini ta‘minlashga alohida o‘rin berish tavsiya etiladi. Mamlakatimiz bank industriyasining hozirgi holati shuni ko‘rsatadiki, nafaqat banklar, balki butun iqtisodiyot uchun ulkan rivojlanish salohiyatiga ega bo‘lgan raqamli transformatsiyalar kelajakda moliyaviy va moliyaviy rivojlanishning yangi bosqichiga kirishga imkon beradi. Raqamli ekotizimlar texnologiyalar va xizmatlarni boshqa mamlakatlarga eksport qilish imkonini beradigan milliy raqobatbardoshlikning asosini tashkil qilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining “To‘lovlar va to‘lov tizimlari to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-578-son 01.11.2019. <https://www.lex.uz>.
2. “2017–2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasini «Ilm, ma‘rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. <https://lex.uz/docs/4751561>.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 30 ... O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-iyundagi PF-5099-sonli “Respublikada axborot texnologiyalari sohasini rivojlantirish uchun shart-sharoitlarni tubdan yaxshilash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/3249651>.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2019 – 2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2018-yil 21-sentyabrdagi PF-5544-son Farmoni [Elektron resurs]: www.lex.uz.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2018-yil 18-fevraldagi 5349-son Farmoni. [Elektron resurs]: www.lex.uz.

6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni [Elektron resurs]: www.lex.uz.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 — 2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar Strategiyasini “Ilm, ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risidagi Farmoni. www.lex.uz.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti O‘zbekiston Respublikasini 2030-yilga qadar ijtimoiy-iqtisodiy kompleks rivojlantirish konsepsiyasi qarori loyihasi. <https://regulation.gov.uz/uz/document/9413>.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 22.12.2017. <http://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyeevning-oliy-22-12-2017>

10. <https://cbu.uz/uz/>

11. <https://elibrary.ru/defaultx.asp?>

12. <https://ziyonet.uz/ru>

13. <http://www.worldbank.org/>